

การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการ แต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ากับชาวพุทธล้านนา

The Comparative Study On Belief In Marriage Ritual Of Akha And Lanna Buddhists

พระภาสน ธีรจิตโต

Phraphason thirachitto

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้กับชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ากับกับชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า และเปรียบเทียบความเชื่อในพิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้กับชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า โดยใช้วิธีการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้รู้และบุคคลที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับการนำหลักวิชาการมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์แล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า

ความเชื่อการเลือกคู่ครอง ทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ จะเลือกจากความพึงพอใจของตนเองเป็นหลัก สิ่งที่สำคัญต้องเป็นคนดี ไม่เกี่ยวข้องอบายมุขต่างๆ เพราะต่างก็มีความเชื่อว่า เมื่อแต่งงานกันไปแล้วสามารถสร้างฐานะให้มั่นคงได้ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้ไม่นิยมเลือกคู่ครองที่ต่างฝ่ายต่างเป็นลูกคนสุดท้องและไม่นิยมเลือกคนในวงศ์ตระกูลเดียวกันหรือต่างชาติพันธุ์ ชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า เฉพาะคนที่มีความสามารถทางสังคมสูง พ่อแม่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ สำหรับความเชื่อการเกี่ยวพาราสี ทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์มีการใช้เครื่องดนตรีเป็นสื่อและมีการนำโทรศัพท์มือถือเข้ามาเป็นสื่อในการพูดคุย กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้ ห้ามเกี่ยวพาสีในบ้าน เพราะมีความเชื่อว่าจะถูกผีบรรพบุรุษลงโทษให้มีอันเป็นไป โดยจะมีสถานที่เฉพาะคือลานเที่ยวในชุมชน ชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า ใช้สถานที่ที่บ้านของฝ่ายหญิงกับสถานที่ของวัดช่วงมีงานเทศกาล และจะไม่มีการ

ร่วงเกินเพราะมีความเชื่อว่า เป็นสิ่งไม่ดีผีป่วน่าผีตายาย ความเชื่อการทาบทามสู่ขอ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้ จะใช้เพื่อนหรือญาติที่เป็นชายเท่านั้น ในวันที่ไปทาบทามสู่ขอ มีการนำเหล้าขาวไปมอบให้กับพ่อของฝ่ายหญิง ส่วนชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า ผู้ทำหน้าที่สู่ขอไม่กำหนดว่าจะเป็นหญิงหรือชายแต่ต้องเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้เป็นที่ยอมรับของฝ่ายหญิง เมื่อตกลงกันได้ จะทำพิธี “ใส่ผีค่างไว้ก่อน” เปรียบเสมือนเป็นการตกลงหมั้นหมายไปในตัว และก่อนการแต่งงานห้ามมีการสร้างเรือนหอ เพราะกลัวจะเกิดอาถรรพ์จะ ทำให้คู่รักเกิดการแตกแยกพลัดพรากจากกัน มีอันเป็นไปไม่สามารถแต่งงานกันได้

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ; ความเชื่อในพิธีกรรม

Abstract

The purposes of an academic article on “The comparative study on belief in marriage ritual of Akha and Lanna Buddhists” It is on the purpose to study and to compare between Akha’s marriage ritual belief and Lanna Buddhists’ marriage ritual belief by using quantitative data and qualitative data such like observation, intensive interview from expert and relative person. We also use the academics manner to conclude and to represent the result by descriptive conclusion. The result is following.

Mate selection both tribes are mostly depended on their satisfaction. Especially their mate has to be good person, not to involve in any allurements which can ruin because they believe that they can make themselves constantly after the marriage. Akha doesn’t like to choose their mate such like the youngest child of the family and unlikely chose their mate whom is the same family or different tribe. Lanna Buddhists only the high-class society, their parents often involve in their mate selection’s decision. For flirting both tribes usually use the music instrument for communication and also use the cell phone. The flirting is prohibited in house for Mae Jun Tai Akha because they believe that their ancestor soul will punish them consequently they have specific place for

flirting that is community's yard. Lanna Buddhists often use their bride house and their temple during the fair. And they are no infringing because it is wrong for their grandparents' soul. For making marriage proposal, Mae Jun Tai Akha will compose only their friends or their male cousin. On the marriage proposal day, The groom's side will give white liqueur to their bride's father but Lanna Buddhists the person who do the job on purpose doesn't matter whatever male or female but needs to be creditable person because it can be accepted from the bride's side. For Lanna Buddhists , when the marriage proposal is done, they will have the "soul-left" ritual as the acceptable engagement. Before the marriage , Lanna Buddhists have no bridal house because they are afraid of mystery that can break apart the spouse so they can't get married.

Keywords: Comparative Study; Belief

บทนำ

ในสมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อว่า ความเป็นไปของชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลาย เกิดขึ้นจากการดลบันดาลของสิ่งที่มีอำนาจเร้นลับจำพวกผีสงฆ์ เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ดังนั้นเมื่อปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่างๆ เป็นต้นว่าฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหว อุทกภัย และ วาตภัย เกิดขึ้นมนุษย์จึงตกใจกลัวเพราะไม่รู้สาเหตุของการเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านั้น เมื่อมนุษย์ไม่รู้และไม่มีทางป้องกันแก้ไขจึงเชื่อว่าปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการกระทำของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออิทธิฤทธิ์ของเทพเจ้าผู้ทรงบันดาลให้เป็นไป ความเชื่อจึงเกิดขึ้น และได้กลายมาเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกยอมรับและเชื่อถือนำมาเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ และวิธีการที่มนุษย์ปฏิบัติต่อความเชื่อเหล่านั้นสามารถแสดงออกได้หลายวิธีแต่ที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ สัญลักษณ์เชิงพิธีกรรม เนื่องจากพิธีกรรมเป็นสัญลักษณ์ที่ตกย้ำคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แสดงออกโดยการกระทำทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

ในฐานะที่พิธีกรรมจัดเป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน พิธีกรรมจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ได้และรวมถึงความคิดเห็นความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน และการประกอบพิธีกรรมทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์

ทางสังคม 3 ประการคือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน การศึกษาพิธีกรรมในรอบปีและรอบชีวิต จะทำให้เข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของพิธีกรรมที่มีต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่มารวมกลุ่มประกอบพิธีกรรมนั้น (สมบุรณ์ สุขสำราญ, 2530: 14)

การแต่งงานเป็นการเริ่มต้นของการตั้งครอบครัวและการสร้างรูปแบบครัวเรือนในชุมชน อีกทั้งเป็นการประกาศให้สังคมได้รับรู้ และยอมรับการอยู่ร่วมกันของชายหญิงคู่ นั้น เพื่อประกันความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวที่จะเกิดขึ้นภายหลังการแต่งงาน นอกจากนี้พิธีกรรมการแต่งงานยังเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสิทธิในการเป็นเจ้าของซึ่งกันและกันและเป็นพฤติกรรมรูปแบบความเชื่อทางวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ นอกจากนั้นการแต่งงานยังแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ

1. การแต่งงานนอกกลุ่ม (Exogamy) หมายถึง การแต่งงานนอกกลุ่มวัฒนธรรมนอกกลุ่มเครือญาติ และนอกกลุ่มชุมชน 2. การแต่งงานในกลุ่ม (Endogamy) หมายถึง การแต่งงานในหมู่พวกเดียวกันที่มีความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรมที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน (นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ, 2540: 202 - 205)

กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า “AKHA” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีลัทธิความเชื่อประเภทผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมีลักษณะเน้นหนักไปในทางนับถือผีวิญญาณบรรพบุรุษ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าเชื่อว่า อะผือหมีแย คือบรรพบุรุษที่เป็นเทวดาและเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งในโลก (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, 2518: 50) ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าจึงมีความเกรงกลัวต่อภูตผีสิ่งเร้นลับมากที่สุดโดยในรอบปีหนึ่งๆ จะมีประเพณีพิธีกรรมต่างๆ มากมาย เช่น พิธีเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว “แซ่จี้ ซี-เออ” พิธีปลูกประตู่หมู่บ้าน “ล่อของ ตู-เออ” พิธีเชิญผีเปรตสิ่งชั่วร้ายออกจากหมู่บ้าน “คำดำ ฉี-เออ” พิธีบูชาศาลพระภูมิเจ้าที่ “มีซ้อง ล้อ-เออ” พิธีอยู่กรรมกำจัดตักแตน “แจ บ้อง ลอง-เออ” พิธีเซ่นกระบอกเหล้าผี “แซ่สี จีป่า ถ่อง ล้อ” และพิธีเก็บเกี่ยวข้าวครั้งสุดท้าย (สมาคมชาวอาข่าเชียงราย, 5) มีการบวงสรวงเซ่นไหว้ด้วยสิ่งของต่างๆ โดยหวังว่าเมื่อประกอบพิธีกรรมแล้วจะช่วยให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ปลอดภัยและได้รับความคุ้มครองจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ชาวพุทธล้านนา ก็เช่นเดียวกันยังคงมีพื้นฐานความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของตน โดยความเชื่อดั้งเดิมนั้นชาวล้านนาเชื่อว่า ในจักรวาลนี้มีโลกอยู่หนึ่งเรียกว่า โลกธาตุ คือ ที่อยู่ของพวกเรา เข้าใจกันว่าโลกเป็นแกนกลางมีทางเดินไปสุดขอบจักรวาล มี

พระอาทิตย์ พระจันทร์ เป็นบริวารอยู่ในจักรวาลร่วมกัน จึงมีคัมภีร์นพเคราะห์ทั้ง 9 คือ ดาวพระเคราะห์ 9 ดวง ที่ล้อมรอบโลกไว้ ดาวพระเคราะห์มีความสำคัญต่อชะตาและชีวิตของสัตว์ทั้งหลายมีมนุษย์เป็นต้น เป็นสิ่งที่จะผลักดันให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า หรือมีความอับเฉา จึงเกิดมีคัมภีร์โหราศาสตร์ขึ้นมาทำนายทายทักให้ประชาชนได้ประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อเป็นการปรับปรุงสังคมให้อยู่อย่างสงบราบรื่น (มณี พยอมยงค์, 2543: 2) นอกจากนั้นชาวล้านนายังมีความเชื่อเรื่องบุพเพสันนิวาสซึ่งความเชื่อเรื่องนี้เป็นเงื่อนไขหนึ่งของพุทธศาสนาที่ได้คติจากพราหมณ์ที่กล่าวว่า คนที่ตายไปแล้วจะต้องกลับมาเกิดอีก เชื่อว่าหากได้อยู่ร่วมกันในชาตินี้ต่อไปชาติหน้าจะได้กลับมาอยู่ร่วมกันอีกจึงเกิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเนื้อคู่ชายหญิงว่า มีความสมพงษ์กันเพียงไรหากเป็นคู่กรรมคู่เวรอยู่ที่ใดจะต้องมาอยู่ร่วมกันจนได้

พิธีกรรมการแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้

การแต่งงานโดยปกติทั่วไปมี 2 แบบ คือ ถ้าผู้หญิงไปแต่งงานที่บ้านผู้ชาย เรียกว่า อาวามงคล 1 ถ้าผู้ชายไปแต่งงานบ้านผู้หญิง เรียกว่า วิวามงคล 1 (จันทร์ ไพจิตร ป. 9, 2509: 117) พิธีกรรมหมายถึง “การกระทำพิธีที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์” (John E. Conklin, 1984: 496) “คือ เทพเจ้า อันเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา ที่มีพิธีการและจังหวะซึ่งใช้ซ้ำแล้วซ้ำอีก ในโอกาสที่มีพิธีฉลอง” (Mavis. Hiltunen Biesanz and John Biesanz, 1987: 479) “โดยรูปแบบของพฤติกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้าตามความเชื่อ” (Popeonoe David, 1980 : 405)

1. การเลือกคู่ครอง

การเลือกคู่ครองนั้นเป็นเรื่องที่บุคคลต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง เพราะผู้เลือกรับผลของการเลือกไปตลอดอาจเป็นชั่วชีวิต (พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2545: 50) ชายหญิงที่จะสมรสกันนั้นจะผ่านการเลือกบุคคลที่ตนพอใจ หรือไม่ก็แล้วแต่สภาพการณ์ของสังคม เพราะการสมรสแสดงถึงประเพณีการให้อำนาจในสังคมและข้อผูกพันต่อชุมชน (สุพัตรา สุภาพ, 2540: 65) การเลือกคู่ครองของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้ ส่วนใหญ่แล้วหนุ่มสาวที่จะแต่งงานแยกไปมีครอบครัว จะมีอิสระในการเลือกคู่ครองของตนตามความพึงพอใจ ไม่นิยมเลือกคู่ครองโดยที่ต่างฝ่ายต่างเป็นลูกคนสุดท้องและไม่คำนึงถึงหน้าตา หรือฐานะ แต่จะคำนึงถึงความเป็นคนดีเป็นหลัก เช่น ขยันทำงาน ไม่มีนิสัยเกเรและที่สำคัญต้องไม่ติดยาเสพติด

2. การเกี่ยวพาราสี

การเกี่ยวพาราสีของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า เรียกว่า “หมี่ตะขออีเยอะ” อดีตจะมีสถานที่หนึ่งเรียกว่า “แดช่อง” ซึ่งคนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าเป็นลานสาวกอด อันที่จริงแล้วสถานที่แห่งนี้หมายถึงสถานที่สำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ของคนในหมู่บ้าน ดังที่สมาคมอาข่าให้ความหมายว่า “ลานเที่ยวชุมชน ลานเที่ยวแห่งนี้อาข่าใช้ประโยชน์ในการเต้นรำร้องเพลง ยามค่ำคืน เพื่อถ่ายทอดวิถีชีวิต การประกอบอาชีพโดยผ่านบทเพลงต่างๆ ถือเป็นลานการเรียนรู้ให้ผู้สนใจ ลานเที่ยวชุมชนนี้จะใช้เฉพาะช่วงเวลากลางคืน ยกเว้นเมื่อมีฝนตกหรือมีคนตายจะไม่ใช้สถานที่แห่งนี้” (สมาคมชาวอาข่าเชียงราย, 5) ความเข้าใจของคนทั่วไปว่า “แดช่อง” เป็นลานสาวกอด จะเป็นจริงหรือไม่อย่างนั้น มีข้อเปรียบเทียบของชาวบ้านว่า “ในอดีตก่อนที่พระอาจารย์จะขึ้นมาอยู่หมู่บ้านแห่งนี้ เด็กเยาวชนชาวบ้านไม่สามารถสวดมนต์ได้ แต่ปัจจุบันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา เนื่องจากเขาเหล่านี้ได้ไปทำกิจกรรมกับพระอาจารย์ และสถานที่ที่ไปทำกิจกรรมก็คือ “วัด” ดังนั้นในอดีต “แดช่อง” จึงเป็นสถานที่สำหรับทำกิจกรรมเช่นเดียวกับวัดในปัจจุบัน”

3. การทาบทามสู่ขอ

กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันใต้การแต่งงานไม่มีพิธีหมั้น ผู้ทำหน้าที่ทาบทามสู่ขอเรียกว่า “แห่งฉ่อย-เออ” คนไทยเรียกว่า “เฒ่าแก่” ในการทาบทามสู่ขอไม่มีการกำหนดฤกษ์ยามนิยมไปช่วงเวลากลางคืนตอนพลบค่ำ จะมีการนำเหล้าขาว 1 ขวด หรืออาจจะมีการกินเล็กๆ น้อยๆ นำไปเป็นอาหารในระหว่างนั่งคุยสนทนา และผู้ทำหน้าที่ไปทาบทามสู่ขอยังถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพยานคนกลางด้วย เมื่อพ่อแม่ของหญิงสาวยินยอมแล้ว ฝ่ายชายก็จะกำหนดวันแต่งงานขึ้นอาจจะหลังวันสู่ขอ 3 วัน 5 วัน 7 วัน หรือ 9 วัน

4. พิธีกรรมการแต่งงาน

การประกอบพิธีกรรมการแต่งงาน จัดขึ้นที่บ้านของฝ่ายชาย จำนวน 3 วัน และฝ่ายชายต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด การแต่งงานแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การแต่งงานแบบธรรมดา เรียกว่า “หมี่หย่าฉ่อย-เออ”

รูปแบบที่ 2 การแต่งงานแบบให้ห่อไข่ เรียกว่า “ห่อหย่อยอาอุปีจา-เออ”

รูปแบบที่ 3 การแต่งงานพิธีใหญ่ เรียกว่า “ข้าเบะเตอะ-เออ”

ฤกษ์แต่งงาน สามารถแต่งได้ทุกเดือนแต่ที่นิยมคือ เดือนธันวาคมถึงเดือนพฤษภาคม และมีข้อห้าม คือ

1. วันเกิดของทั้งสองฝ่ายที่มีระยะห่างกัน 7 วัน เรียกว่า “น้องลี” ตัวอย่างเช่น ฝ่ายชายเกิดวันเสาร์ ฝ่ายหญิงเกิดวันแะ หรือฝ่ายหญิงเกิดวันสิงฝ่ายชายเกิดวันม้า เนื่องจากมีความเชื่อว่า ดวงจะไม่สมพงษ์กัน จะชงกันจะทำให้ชีวิตการครองเรือนอยู่กันไม่ราบรื่น เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง

2. ลำดับวันเกิดของฝ่ายหญิงนำหน้าฝ่ายชายที่ติดกัน 1 วัน เรียกว่า “หนอแถ่” ตัวอย่าง เช่น ฝ่ายหญิงเกิดวันสิงฝ่ายชายเกิดวันไก่ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเคล็ด เนื่องจากผู้ชายจะต้องเป็นผู้สืบสายสกุล จึงห้ามให้ฝ่ายชายที่มีวันเกิดตามหลังของฝ่ายหญิง 1 วัน

3. วันเกิดของพ่อ แม่ พี่ชาย น้องชาย ของทั้งสองฝ่าย 4. วันแรกที่พ่อ แม่ ของทั้งสองฝ่ายแต่งงาน เป็นความเชื่อที่ว่า ทุกคนต้องมีวันสำคัญเป็นส่วนตัว จึงไม่ควรจัดงานตรงกับวันที่สมาชิกในครอบครัวเคยจัดมาแล้ว

5. วันตายของสมาชิกในครอบครัว ของทั้งสองฝ่าย เป็นความเชื่อที่ว่า เป็นวันอัปมงคล เพราะเคยเศร้าโศกเสียใจมาก่อน จึงไม่ควรจัดงานที่เป็นมงคล

นอกจากข้อห้ามเกี่ยวกับวันที่ใช้ประกอบพิธีกรรมการแต่งงานแล้ว ในวันที่มีการประกอบพิธีกรรมการแต่งงาน มีทั้งที่เกี่ยวข้องกับตัวของเจ้าบ่าวกับเจ้าสาว เครือญาติ อาหาร และผู้ประกอบพิธีกรรม ดังต่อไปนี้

1. ห้ามอาบน้ำตลอดระยะเวลา 3 วัน (สามารถล้างหน้า ล้างตา ล้างแขนและล้างขาได้) เนื่องจากมีความเชื่อว่า มีผีร้ายสิงอยู่ในน้ำ ดังนั้นช่วงจัดพิธีแต่งงานเจ้าบ่าวกับเจ้าสาวไม่ควรอาบน้ำ เพราะเกรงว่าผีร้ายที่อยู่ในน้ำจะมากทำให้มีอันเป็นไป

2. ห้ามหลับนอนด้วยกันช่วงเวลาจัดงานทั้ง 3 วัน เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควร ไม่ถูกกาลเทศะ เนื่องจากยังอยู่ในช่วงเวลาของการจัดงาน คือ ยังไม่เสร็จจุล่งโดยสมบูรณ์ ภายหลังการแต่งงานเสร็จแล้ว 1 วัน ทั้งคู่จึงสามารถหลับนอนร่วมกันได้

เครือญาติ ห้ามญาติทางฝ่ายเจ้าสาวเข้าร่วมในพิธีกรรมตลอดระยะเวลาทั้ง 3 วัน เนื่องจากมีความเชื่อว่า บุตรที่เกิดมาจะเป็นใบ้หรือพิการ

อาหาร

1. ห้ามนำเนื้อสัตว์ป่าทุกชนิด มาทำเป็นอาหารตลอดระยะเวลา 3 วัน

2. ห้ามนำผักทุกชนิดที่เกิดจากธรรมชาติที่อยู่ในป่า มาทำเป็นอาหารตลอดระยะเวลา 3 วัน เนื่องจากมีความเชื่อว่า จะมีวิญญาณชั่วร้ายติดตามมาด้วย ถือว่าเป็นสิ่งไม่ดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทีมงานศูนย์การศึกษาชนเผ่า ชาวอาข่าเชื่อว่า ทุกหนทุกแห่งจะมีวิญญาณหรือภูตผีสิงอยู่ ดังนั้นสถานที่ต่างๆ ที่อาข่าเชื่อว่ามิมีวิญญาณสถิตอยู่นั้น ถ้า

ไม่มีความจำเป็นพวกเขาจะไม่ไป เช่น ถ้า น้ำพุ น้ำตก ฯลฯ เพราะถ้าไปแล้ว วิญญาณที่สถิตอยู่ที่นั่น อาจจะทำให้พวกเขาได้รับความเจ็บป่วยหรือไม่สบายได้ (ทีมงานศูนย์การศึกษาชนเผ่า, 11)

3. ห้ามใช้ไก่สีขาวและต้องเป็นตัวเมีย (เฉพาะตัวที่ใช้ทำพิธีกรรม) เพราะมีความเชื่อว่า สีดำเป็นสีแห่งความเป็นมงคล ไก่ตัวเมียเป็นสัญลักษณ์ตัวแทนของฝ่ายหญิง คือ เจ้าสาว โดยธรรมชาติแล้วไก่จะเข้านอนเร็วและตื่นเช้าจะขันปลุกคนให้ตื่น ให้ฝ่ายหญิงมีการกระทำแบบไก่คือ มีความขยันการบ้านการเรือนและทำมาหากิน ตรงกับสำนวนไทยที่ว่า “ตื่นก่อนนอนทีหลัง”

4. ห้ามใช้หมูสีขาวและต้องเป็นตัวผู้ (เฉพาะตัวที่ใช้ทำพิธีกรรม) เพราะถือว่าหมูเป็นสัญลักษณ์แทนตัวเจ้าบ่าว ดังนั้นหากมีการแต่งงานจึงต้องมีการคัดเลือกหมูตัวนี้เป็นพิเศษ นอกจากจะมีลักษณะถูกต้องตามความเชื่อแล้ว หมูตัวนี้จะตัวใหญ่หรือตัวเล็ก อ้วนหรือผอม สามารถแสดงออกให้เห็นฐานะและพฤติกรรมความประพฤติทางฝ่ายชายทำนองที่ว่า เป็นคนฐานะดีก็จะใช้หมูตัวใหญ่ส่วนด้านความประพฤติ เป็นคนขยันเอางานเอการหรือไม่ เพราะถ้าขยันก็แสดงให้เห็นว่าสามารถเลี้ยงหมูได้ตัวใหญ่ เมื่อแต่งงานไปแล้วจะเป็นผู้นำครอบครัวที่ดีได้ ตั้งใจทำมาหากิน สามารถสร้างครอบครัวให้มั่นคงมีความเจริญก้าวหน้า

5. ไก่กับหมูต้องไม่พิการ เพราะมีความเชื่อว่าสิ่งที่เกิดมาผิดไปจากธรรมชาติเป็นการกระทำของผีร้าย

ผู้ประกอบการพิธีกรรม เรียกว่า “แหย่ม่อ” มีการกำหนดคุณสมบัติ คือ 1. ไม่เกี่ยวข้องเป็นเครือญาติของทั้งสองฝ่าย 2. ไม่เคยมีลูกแฝด เพราะมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งอัปมงคลเป็นการกระทำของผีร้าย ตรงกับ รศ.สุนทรี พรหมเมศ กล่าวไว้ว่า ถ้าทารกเกิดมาพิการ หรือเป็นฝาแฝด จะต้องถูกฆ่าทันที เพราะถือว่าผีมาเกิด เขาจะใช้ไข่ไถ่ถมตัวเด็กจนถึงความตาย บิดามารดาจะถูกคิดว่าเป็นความผิด และมีบาปหนักที่ก่อให้เกิดความไม่สบายเช่นนี้ และต้องออกจากหมู่บ้านไปทำพิธีล้างบาปในป่าก่อน และจึงจะได้รับการยอมรับให้กลับเข้ามาสู่หมู่บ้านได้อีก ซึ่งก็ทำให้หมู่บ้านสิ้นเคราะห์ร้ายไปด้วย (สุนทรี พรหมเมศ, 2540: 10 – 11)

ข้อปฏิบัติ

เครื่องแต่งกาย เจ้าสาวต้องแต่งกายด้วยกระโปรงสีขาวตลอดทั้ง 3 วัน (โดยเน้นช่วงขั้นตอนประกอบพิธีกรรม) เนื่องจากเป็นความเชื่อที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์สถานะของบุคคล ทำนองที่ว่า จากสาวโสดจะเปลี่ยนมาเป็นมีคู่ หรือ จากนางสาวจะเป็นนาง ในความ

เชื่อเกี่ยวกับกระโปรงสีขาวนี้โดยทั่วไปแล้วผู้ที่สามารถใส่ได้จะมี 2 กรณี คือ 1. หญิงสาวที่กำลังแต่งงาน 2. ผู้ประกอบพิธีกรรมในหมู่บ้านที่เป็นผู้หญิง

อาหาร หยวกกล้วยเผา เพราะเชื่อว่า กล้วยหมายถึงการแตกหน่อแตกกอ เป็นกุศโลบายให้คู่บ่าวสาว มีความเจริญรุ่งเรือง ขยายเผ่าพันธุ์ แตกหน่อแตกกอเหมือนต้นกล้วย ผู้ร่วมทำพิธีกรรม (ไม่ใช่ผู้ประกอบพิธีกรรม) การประกอบพิธีกรรมการแต่งงาน จะมีผู้เกี่ยวข้องในการร่วมทำพิธีกรรมในขั้นตอนต่างๆ อยู่หลายขั้นตอน ดังนี้

หมี่เฉาะ หมายถึง บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นทั้งเพื่อนเจ้าบ่าวกับเพื่อนเจ้าสาว จะกำหนดให้มี 1 คน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. เป็นหญิงหรือชายก็ได้ (ส่วนใหญ่นิยมหญิง) 2. เป็นโสด ข่าเบาะ หมายถึง ผู้เปิดตะกร้าเก็บหมู จะกำหนดให้มี 1 คน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นชายอย่างเดียว
2. เป็นเครือญาติฝ่ายชายได้แต่ต้องแต่งงานแยกออกจากเรือนแล้ว
3. มีครอบครัวและมีบุตรแล้ว
4. ต้องไม่เคยมีลูกแฝด
5. พิธีกรรมหลังการแต่งงาน

หลังจากที่ได้แต่งงานแล้วทั้งคู่ได้อยู่กินกันเป็นสามีภรรยาแต่ไม่ควรนานเกิน 1 เดือนฝ่ายหญิงก็จะมีการไปเยี่ยมบ้านของตนเพื่อทำพิธีขอพรจากพ่อแม่เรียกว่า “ต่อแดหยะซอซออี-เออ” ซึ่งถือเป็นธรรมเนียมที่ลูกสาวต้องปฏิบัติ เครื่องประกอบพิธีกรรม มี 1. ไก่ต้มสุกห่อด้วยใบตอง 1 ตัว 2. แป้งข้าวเหนียวปั้นเป็นลูกกลมๆ คล้ายกับลูกชิ้นไม่จำกัดจำนวนแต่ต้องเป็นจำนวนเลขคี่ เช่น 7 ลูก หรือ 9 ลูก 3. ไข่ไก่ต้มสุก 1 ฟอง 4. เหล้าขาว 1 ขวด 5. จิง (เล็กน้อย) 6. ใบชา (เล็กน้อย) 7. ข้าวคั่ว (เล็กน้อย) เมื่อทำพิธีเสร็จพ่อกับแม่จะมอบเครื่องอุปกรณ์การทำมาหากินให้ เช่น จอบ มีด ฝ่ายลูกสาวก็จะนำใส่ตะกร้าแบกกลับไปยังบ้านของสามี

พิธีกรรมการแต่งงานของชาวล้านนาบ้านแม่ต๋ำ

การแต่งงาน ภาษาชาวล้านนาเรียกว่า “เอาผัวเอาเมีย” แต่หากผู้แต่งงานมียศศักดิ์หรือฐานะสูงจะเรียกการแต่งงานว่า “กินแขก” การแต่งงานเป็นพิธีกรรมที่มีหลายขั้นตอน แต่ละขั้นตอนจะมีรายละเอียดต่างกัน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. การเลือกคู่ครอง

หนุ่มสาวบ้านแม่ต๋ำหรือชาวล้านนาทั่วไป ปกติจะมีอิสระในการเลือกคู่ครองหรือเลือกผัวเลือกเมียด้วยตัวเอง ยกเว้นในกรณีครอบครัวที่พ่อแม่มีสถานภาพทางสังคมสูงหรือมี

ฐานะรำรวยหากเป็นทำนองนี้พ่อแม่ก็มักจะมองหาคู่ครองไว้ให้บุตรของตน ถึงแม้ว่าบุตรของตนจะไม่เห็นด้วยก็ตาม พ่อแม่ก็จะบังคับให้ตกลงแต่งงานจนได้ ส่วนการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาวโดยทั่วไปแล้ว หนุ่มสาวจะมีอิสระในการเลือกคู่ครองได้อย่างเสรี อยู่ที่ความพึงพอใจทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ไม่คำนึงถึงหน้าตา ตลอดจนฐานะหรือความรู้ ทั้งนี้เลือกจากความรักเป็นพื้นฐานสำคัญ มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการศึกษานิสัยใจคอกันก่อน หนุ่มสาวบางคู่อาจดูใจกันเป็นเวลานานพอสมควร บางคู่ดูใจกันเป็นเวลาถึง 5 - 6 ปี

2. การเกี่ยวพาราสี

“คำหยอก” หมายถึงคำหยอกเย้า ระหว่างชายหนุ่มหญิงสาว ตรงกับคำว่า “จีบสาว” เกี่ยวสาว หรือ คำเกี่ยวพาราสี” ของไทยภาคกลาง ภาคอีสานเรียกว่า “เว้าสาว” ภาคใต้เรียกว่า “บ้านหญิง” ซึ่งคำพูดเหล่านี้บ่าวสาวแต่ละภาคจะสรรหาคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานลึกซึ้งกินใจมาพูดคุยกัน เพื่อให้ฝ่ายตรงข้าม เคลิบเคลิ้มหลงใหล ตกหลงใจรัก (มณีพยอมยงค์, 2543: 159 – 160) แต่ปกติคนล้านนาทั่วไปจะนิยมเรียกรวมกันว่า “แอ้วสาว”

ในอดีต “แบบโบราณ” การแอ้วสาวฝ่ายชายนิยมไปเที่ยวหาฝ่ายหญิงที่บ้านและส่วนใหญ่จะไปเวลากลางคืนตอนพลบค่ำ โดยฝ่ายหญิงเมื่ออายุ 15 ปีขึ้นไป จะนิยมออกมาอยู่นอก อยู่ช่วง ออกช่วง คือ มานั่งที่ชานบ้าน หรือบริเวณแคร่ตั้งช่วงลานบ้านของตน ซึ่งจะนำเอางานมาทำด้วย เช่น ปั่นฝ้าย จีบพลูเรียงพลู ไปตอก “จักตอก” เหล่านี้เป็นต้น รोजนกว่าหนุ่มหรือบ่าวจะมาหาการเกี่ยวพาราสีที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ นั้น จะเป็นสำนวนที่มีลักษณะเป็นคำกลอนบ้าง คำคร่าวบ้าง ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบกับความรักความพึงพอใจ

ปัจจุบัน เรื่องราวการแอ้วสาวตามวิถีล้านนาในอดีต ได้หายไปจากวิถีชีวิตของผู้คนเนื่องจากความเจริญทางสังคม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปคนรุ่นใหม่ไม่นิยมทำนาทำไร่ ภาพสังคมในอดีตเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสีไม่ค่อยมีให้พบเห็น วัยรุ่นหนุ่มสาวนิยมไปศึกษาเล่าเรียนในเมืองที่เจริญเมื่อเรียนจบจะหาทำงานนอกหมู่บ้าน และในเรื่องของการเกี่ยวพาราสีที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดคือ หนุ่มสาวสมัยนี้มีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว จากการใช้โทรศัพท์มือถือที่นับวันยิ่งจะเพิ่มทวีคูณมากยิ่งขึ้น

3. การทาบตามสู่ขอ

การทาบตามสู่ขอชาวล้านนาเรียกว่าไป “เต็งกัน” หมายความว่า เมื่อชายหญิงชอบพอกันก็จะให้ทั้งสองได้แต่งงานกัน ผู้ไปทาบตามสู่ขอเรียกว่า “เฒ่าแก่ฟูเจ้า” ในการไปทาบตามสู่ขอจะไม่มีการกำหนดฤกษ์ยาม แต่จะมีการนัดแนะกันไว้ก่อน ผู้ทำหน้าที่ทาบตามสู่ขอส่วนมากจะให้ทางญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายชายที่มีความเคารพ เช่น ลุง ป้า น้า อา หรือผู้มี

ฐานะทางสังคมที่เชื่อถือได้ เป็นผู้ไปเจรจาหาบหมานที่ขอสู่ขอที่บ้านของฝ่ายหญิง

จะมีการพูดคุยกันในงานที่ว่า “ใส่ผิ่ค่างไว้ก่อน” โดยถือเป็นการมัดใจกันไว้ก่อน กลัวฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะบิดพลิ้ว ไม่ทำตามคำมั่นสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ ลักษณะการทำแบบนี้ของคนล้านนาในสมัยก่อนเปรียบเสมือนกับการได้ตกลงหมั้นหมายไปในตัว

4. พิธีกรรมการหมั้น

สิ่งที่เป็นของหมั้นนิยมใช้เป็นเครื่องประดับประดา แหวน สร้อยข้อมือ สร้อยคอ ในวันหมั้นทางผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจะจัดเตรียมเครื่องสักการะผีปู่ย่า ผีตายาย มีดอกไม้ธูปเทียน โดยให้ฝ่ายชายกับฝ่ายหญิงที่ทำการหมั้นกันเป็นผู้ทำพิธีบอกกล่าว ขอความคุ้มครองเพื่อความเป็นสิริมงคลในการจัดงานและชีวิตการครอง ทั้งขันหมั้นและขันสินสอด จะตกแต่งอย่างประณีตสวยงามประดับด้วยดอกไม้สดและดอกไม้ที่นำมาประดับนิยมเป็นจำนวนคู่ ส่วนขันสินสอดจะเลือกภาษาที่เหมาะสมแก่จำนวนเงินที่จะนำไปมอบให้เจ้าสาว และขันแต่ละใบจะผูกด้วยผ้าแพรพร้วสดสี สีนี้นิยมคือสีแดง เงินทองของหมั้นทางล้านนาจะเรียกว่า “สินน้ำใจ” สำหรับเป็น “ค่าข้าวหมั้นน้ำนม” (ค่าน้ำนม) ในอดีตจะไม่นิยมเรียกมากนักอยู่ประมาณ 12 บาท ที่เรียกว่า “ใส่ผิ่ค่างไว้ก่อน” ส่วนปัจจุบัน ยุคสังคมเปลี่ยนไปเกิดความเจริญ ข้าวของสินค้ำมีราคาแพงขึ้น การจัดงานแต่ละครั้งก็ต้องใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทำให้ราคาเงินทองของหมั้นเกิดการเปลี่ยนไป “ค่าสินสอดสมัยนี้ จะแตกต่างกับสมัยก่อนมาก จะมีการเรียกค่าสินสอดแพงมากบางครั้งเรียกกันเป็นหมื่นเป็นแสนก็มี

5. พิธีกรรมการแต่งงาน

การแต่งงานกินแขกของล้านนาไทยนั้น มีอยู่ 3 แบบ คือ

1. การแต่งงานแบบผิดผี
2. การแต่งงานแบบสู่ขอ
3. การแต่งงานของเจ้านาย โดยจัดพิธีที่บ้านของฝ่ายหญิง จำนวน 1 วัน

การแต่งงานสิ่งที่สำคัญที่จะขาดไม่ได้คือ การหาฤกษ์ยามที่เป็นมงคล ดังที่ รัชนีกร กล่าวไว้ว่า โหราศาสตร์จะมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ในด้านการทำนาย การดูฤกษ์ยาม (รัชนีกร เศรษฐ, 2522: 249) และ “ยาม” คือการแบ่งเวลาออกเป็นช่วงๆ ตามหลักการทางโหราศาสตร์ โดยการแบ่งช่วงเป็น 2 ภาคใหญ่ๆ คือ ยามกลางวัน ยามกลางคืน (จรัส ศิริ, 2508: 8) ดังนั้น “ฤกษ์ยาม” คือเวลาที่กำหนดการเริ่มต้นจะกระทำการหนึ่งสิ่งใด และเป็นผลให้สิ่งที่ทำนั้นเกิดผลดี เป็นสิริมงคลแก่ผู้ทำเรานับว่าเป็นมงคลฤกษ์ (เบญญารัตน์ อติชาตนาทน, 2530: 41)

ฤกษ์การจัดพิธีจะกำหนดให้ตรงกับเดือนคู่ ส่วนวันให้ตรงกับ “วันหัวเรียงหมอน” ซึ่งมีอยู่ทุกเดือนทั้งข้างขึ้นและข้างแรม เพราะมีความเชื่อว่าเป็นวันมงคลจะทำให้คู่สมรสมีความสุขความเจริญอยู่กันยืนนาน

6. พิธีกรรมหลังการแต่งงาน

หลังแต่งงานอยู่ด้วยกัน 7 วันไปแล้ว แต่ไม่ควรเกิน 15 วัน ชายหญิงทั้งคู่จะพากันไปเยี่ยมพ่อแม่และญาติของฝ่ายชาย จะจัดเตรียมเสื้อผ้า อาหารแห้ง วุ้นเส้น ปลาอย่าง ขนมหวาน นำไปมอบให้ญาติทั้งสองฝ่าย พ่อแม่และญาติที่ได้รับของดังกล่าวจะให้ศีลให้พรและมอบเงินให้คนทั้ง 2 เล็กน้อย เป็นเครื่องตอบแทน โดยบอกว่าเงินที่ให้ไว้เป็นเงินขวัญถุงหรือเงินทุนเพื่อให้ทั้งคู่ไปทำทุนก่อร่างสร้างตัว การที่นำวุ้นเส้นไปคารวะญาติฝ่ายชายมีความเชื่อว่า เพื่อให้ญาติทั้ง 2 ตระกูล มีมิตรไมตรีสืบสายกันยืดยาวตลอดไปเหมือนดั่งเส้นของวุ้นที่ยาวเป็นเส้นๆ ฉะนั้น และเมื่อชายมาอยู่กับหญิงนานพอสมควรตั้งแต่ 1 เดือนขึ้นไปแต่ไม่ควรเกิน 1 ปี ฝ่ายหญิงจะนำเอาเครื่องประกอบพิธีกรรมคือ พานดอกไม้ ข้าวตอก หมาก 1 ห้ว พลุ 1 มัด และไก่ต้ม 2 ตัว ไปที่บ้านพ่อแม่ของฝ่ายชายเพื่อไปทำพิธีเรียกว่า “ไขว้ผี” เพราะมีความเชื่อว่าจะให้ผีของทั้ง 2 ตระกูลได้รู้จักคุ้นเคยกัน

บทสรุป

เมื่อวิเคราะห์รูปแบบพิธีกรรมการแต่งงาน ตลอดทั้งความเชื่อของทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว จะพบว่ามีการแบบการแต่งงานที่เป็นส่วนสำคัญๆ ของพิธีกรรมและความเชื่อมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านแม่จันได้ มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งของที่ใช้เป็นอาหารเครื่องประกอบพิธีกรรม ทั้งที่เป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติอยู่หลายอย่าง เป็นการบ่งบอกให้เห็นถึงความเชื่อทางเคล็ดลางอาถรรพ์ เนื่องจากการนับถือศาสนาอยู่ในประเภทวิญญูณนิยม จึงไม่มีหลักคำสอนที่ชัดเจน

ส่วนชาวพุทธล้านนาบ้านแม่ต้า ถึงแม้จะนำถือพระพุทธศาสนาที่หลักคำสอนที่ชัดเจน โดยเฉพาะหลักศรัทธาหรือความเชื่อที่ล้วนมีเหตุมีผล ดังที่ พระปริยัติโมลี ได้แสดงทัศนะว่า

พระพุทธศาสนา เป็นการผสมผสานกันเข้าระหว่างปรัชญาแบบคณาจารย์ และปรัชญาแบบวิทยาศาสตร์ พระพุทธศาสนาสนับสนุนวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และดำเนินวิธีนั้นสู่เป้าหมายสูงสุด ซึ่งอาจเรียกว่าวิธีการแบบเหตุผล...พระพุทธศาสนาได้ลงมือทำในสิ่งต่างๆ วิทยาศาสตร์ไม่อาจทำได้ เพราะว่าความจำกัดของสมรรถนะทางเครื่องมือ แสวงหาความจริง

ของวิทยาศาสตร์ ชัยชนะสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ การชนะใจตนเอง (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสลจิตฺโต), 2543: 50)

แต่พบว่ามีการนำหลักความเชื่อแบบดั้งเดิม พระพุทธศาสนาและของศาสนาพราหมณ์ มาผสมผสานอยู่ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฉลาดชาย รมิตานนท์ กล่าวไว้

แม้พระพุทธศาสนาจะได้รับการนับถืออย่างแน่นแฟ้น และมีบทบาทอย่างสำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวล้านนาเป็นอย่างมาก แต่อิทธิพลของพระพุทธศาสนาก็ไม่มีมากพอที่จะกลบเกลื่อนคติความเชื่อแบบดั้งเดิมได้หมด ดังนั้นในสังคมล้านนาการนับถือผีก็ยังคงมีอยู่และปะปนไปกับพระพุทธศาสนา ดังสะท้อนให้เห็นประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาของล้านนาในทุกวันนี้จึงมิได้เป็นพระพุทธศาสนาแบบปรัชญา แต่จะเป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างพุทธ พราหมณ์ และผี (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2527: 33 – 35)

สิ่งที่สำคัญรูปแบบของพิธีกรรมของทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ที่แสดงออกให้เห็นทางความเชื่อ ล้วนมาจากพื้นฐานที่เป็นความเชื่อทางศาสนาที่เรียกว่า “ศรัทธาปสาท” คือ ความเชื่อและความเลื่อม โดยมีขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างเป็นตัวกำหนด การประกอบพิธีกรรมจึงมีการสืบทอดจนกลายเป็นประเพณี โดยมีแบบแผนที่เห็นว่าดีงามและถูกต้อง ตามความเชื่อและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

บรรณานุกรม

- จันทร์ไพจิตร ป. 9. (2509). **ประมวลพิธีมงคลของไทย ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- จำรัส ศิริ. (2508). **ยามอัฐฤกกาลและดวงปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อาศรมคันคว้าวิทยาการทางโหราศาสตร์.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2527). **ผีเจ้านาย**. กรุงเทพมหานคร: พายัพออฟเซทพริ้นท์.
- ทีมงานศูนย์การศึกษาชนเผ่า. (อัครา). **สรุปข้อมูลการศึกษา ประเด็น กลไกองค์ความรู้ ความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมอาข่า**. เชียงราย: มปส. มปป.
- นิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2540). **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เบญญรัตน์ อติชาตนาถ. (2530). **ไสยศาสตร์ในสี่ศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สากลศึกษาจำกัด.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2543). **พระพุทธเจ้าในสายตานักปราชญ์โลก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์. (2545). **จิตวิทยาครอบครัว**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- มณี พะยอมยงค์. (2543). **ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2522). **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมบุญ สุขสำราญ. (2530). **ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน**. งานวิจัยลำดับที่ 18 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.สุพัตรา สุภาพ. (2540). **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุนทรี พรหมเมศ. (2540). **ชาวเขาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. (2518). **ชาวเขาเผ่าอีกอ**. กรุงเทพมหานคร: มปส.
- สมาคมชาวอาข่าเชียงราย. (อัครา). **“พิธีกรรมประเพณีรอบปีอาข่า”**. เชียงราย: สมาคมชาวอาข่า เชียงราย. มปป.

สมาคมชาวอำเภอเชียงราย. (อัครา). **ศาสนา ความเชื่อ มารยาทอำเภอ**. เชียงราย: สมาคมชาวอำเภอ เชียงราย. มปป.

John E. Conklin, (1984). **Sociology An Introduction**. New York: Macmillan Publishing Co., Inc.

Mavis. Hiltunen Biesanz and John Biesanz. (1987). **Introduction to Sociology**. 3 Ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Popeonoe David. (1980). **Sociology**. 4 Ed. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc..